

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 18.10.2024 nr 8-1/7467-1;
JUM/24-1048/-1K
Meie 07.11.2024 nr 1.1-11/4640-2

**Justiitsministri 22. jaanuari 2001. a
määruse nr 8 „Kinnistusraamatu
andmetöötluskeskus“ ja 30.
juuni 2010. a määruse nr 24
„Kohtu kinnistusosakonna
kodukord“ muutmise eelnõu
kooskõlastamine**

Austatud proua Pakosta

Rahandusministeerium kooskõlastab Justiitsministri 22. jaanuari 2001. a määruse nr 8 „Kinnistusraamatu andmetöötluskeskus“ ja justiitsministri 30. juuni 2010. a määruse nr 24 „Kohtu kinnistusosakonna kodukord“ muutmise eelnõu järgmiste märkustega:

1. Eelnõu § 1 kohaselt tõstetakse kinnistusraamatu andmete väljastamise tasu ühelt eurolt kahe euroni. Muudatust põhistatakse üldise hinnatõusuga, kinnistusraamatu infosüsteemi arendusvajadustega, samuti vajadusega hoida infosüsteemi asjakohasena ning kaitsta seda küberünnakute eest. Lisaks eeltoodule, Registrate ja Infosüsteemide Keskuse kodulehel oleva informatsiooni kohaselt on kinnistusraamatu teabe väljastamise tasu kantud „[...] *põhimõttest, et teenitav tulu peab katma justiitshalduspoliitika valdkonnaga seotud infosüsteemide ülalpidamise (e-toimik; elektrooniline Riigi Teataja, Abieluvararegister, Laevakinnistusraamat, Digitoimik; Ametlikud Teadaanded jm) kulud.*“¹

Sisuliselt lähtutakse tasu võtmisel riigilõivuseaduse (edaspidi *RLS*) § 4 lõikes 1 sätestatud kulupõhimõttest. Kui vaadata tasustatud toimingut iseloomu – kinnistusraamatust andmete väljastamine – siis vastab see ka *RLS* §-s 3 kirjeldatud lõivustatud toimingut tunnustele, st taotleja saab lõivu maksmise eest lõivu võtjalt õiguse, asja või muu hüve, antud juhul andmed. Kuivõrd kõnealuse tasu iseloom ning eesmärk vastab täielikult klassikalise riigilõivu kirjeldusele, tuleks Rahandusministeeriumi hinnangul see tasu ka riigilõivuna kehtestada. Kehtiva õiguse järgi on see aga kinnistusraamatu seaduse (edaspidi *KRS*) § 77¹⁶ lõike 2 ja justiitsministri 22. jaanuari 2001. a vastu võetud määruse nr 8 „Kinnistusraamatu

¹ Kättesaadav: <https://www.rik.ee/et/e-kinnistusraamat/e-kinnistusraamatu-portaal/teenuste-hinnad> (sisenetud: 25.10.2024).

andmetöötluskeskus“ (edaspidi *määrus nr 8*) § 6¹ lõike 4 kohaselt kehtestatud „tasuna“, ehk põhiseaduse (edaspidi *PS*) § 113 mõttes „riikliku lõivuna“, mis ei ole samastatav RLS §-s 2 defineeritud riigilõivuga. See aga tekitab erinevaid probleeme.

Esiteks, avalik-õiguslike maksete süsteemis on riigilõivud kujunenud rahaliseks kohustuseks, mille loogika ning põhimõtted eristavad neid selgelt teistest avalik-õiguslikest rahalistest kohustustest, näiteks maksudest. Erinevalt maksudest, millel puudub konkreetne vastutasu maksumaksja jaoks (maksukorralduse seaduse § 2), kaasneb riigilõivu tasumisega alati konkreetne vastusooritus riigi poolt kas mingi asja, õiguse või muu hüve näol. Riigilõivu määrad on konsolideeritud RLS-i, mis ongi muuhulgas mõeldud koondama kõiki sellise suunitlusega rahalisi kohustusi, mille tasumisega kaasneb õigus mingisugusele riigipoolsele vastusooritusele.

Kui aga eksisteerib faktiliselt riigilõivu tunnustele vastavaid rahalisi kohustusi – antud juhul kinnistusraamatust andmete väljastamise tasu –, mida formaalselt riigilõivuna ei käsitleta, siis killustab see eksisteerivat avalik-õiguslike rahaliste kohustuste süsteemi ning vähendab seeläbi õigusselgust. Nii näeb kehtiv RLS ette riigilõivumäära andmete väljastamisele mitmetest avalik-õiguslikest registritest ning seda samuti kantuna vajadusest pidada kõnealuseid registreid üleval, neid hooldada ja ka arendada. Sellest vaatest jääb seega selgusetuks, et miks on kinnistusraamatust andmete väljastamine reguleeritud erinevalt, kuigi olemuslikult on tegemist sama nähtusega.

Teiseks, vastavalt RLS §-le 7 laekub riigilõiv kas riigieelarvesse või valla- või linna eelarvesse. Kõnealune nõue tagab riigilõivu laekumiste läbipaistvuse. Kinnistusraamatust andmete väljastamise tasu aga RLS-i raamidesse ei asetu, ehk tegemist on omatuluga, mis eelduslikult laekub Registrate ja Infosüsteemide Keskusele (edaspidi *RIK*). Seda kinnitab ennekõike määruse nr 8 § 6¹ lõige 4², mille kohaselt võib RIK kasutada laekunud tasu oma põhimäärusest tulenevate tegevuste kulude katmiseks Justiitsministeeriumi loal. Kuna omatulud riigieelarvesse ei laeku, siis on need sellevõrra ka vähem läbipaistvamad. See kahtlemata ei tähenda seda, et riigiasutused ei tohiks omatulu teenida, või kehtestada muid tasusid, mis ei kvalifitseeru riigilõivudeks, kuid sellistel juhtudel peaksid eksisteerima veenvad põhjused, mis takistavad selle omatulu/tasu asetamist riigilõivude raamistikku. Rahandusministeeriumi hinnangul on aga kinnistusraamatust andmete väljastamine olemuslikult liiga sarnane tüüpilisele riigilõivustatud toimingule, et seda siinkohal kuidagi teistmoodi kohelda.²

Kolmandaks, juhime tähelepanu ka KRS § 77¹⁶ lõikes 2 sätestatud volitusnormile, mis võimaldab valdkonna eest vastutaval ministril kehtestada tasumäära kuni kaks eurot ühe päringu või päringuobjekti kohta. Kõnealuses volitusnormis puudub alamäär, mis tähendab, et siinkohal on ministrile delegeeritud faktiline õigus otsustada avalik-õigusliku rahalise kohustuse kehtestamise üle. See võib aga olla vastuolus PS §-ga 113, mille kohaselt riiklikud lõivud – sõltumata sellest, kas tegemist on riigilõivuga või muu tasuga – sätestab seadus.

Kehtivas KRS-s on küll olemas seaduslik alus, et tõsta tasumäär ühelt eurolt kahele eurole, küll aga tuleks õigusselguse, läbipaistvuse ning õigussüsteemi üldise koherentsuse huvides kehtestada kõnealune tasu siiski riigilõivuna, mis oleks kajastatud RLS-s.

---

² Kinnistusraamatust andmete väljastamise tasu on vaid üks näide. Sama võib öelda ka teiste sarnaste tasude kohta, näiteks äriregistri seaduse § 32 lõige 2, mis samuti volitab valdkonna eest vastutavat ministrit määrusega kehtestama tasumäärasid päringu/päringuobjekti kohta.

2. Määruse eelnõu seletuskirja punktis 5 on märgitud, et määruse rakendamisega kaasneb mõningane kulu kinnistusraamatu infosüsteemi arendusteks, mis kaetakse Registrite ja Infosüsteemide Keskuse eelarvest. Palume kulu suurus täpselt välja tuua. Seletuskirjas ei ole toodud välja ka eelnõuga kaasnevat tulu, märgitud on vaid mõningaste kulude vajadust. Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 65 lõike 1 punkti 5 kohaselt tuleb määruse eelnõu seletuskirjas kajastada ka määruse rakendamise eeldatavad tulud. Seega palume seletuskirjas välja tuua andmete väljastamise tasu tõstmise mõju eelarvele koos asjakohase rahalise arvestusega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Virge Aasa 58851493
Virge.Aasa@fin.ee

Artur Lundalin 5885 1321
Artur.lundalin@fin.ee